

The Role of Couples' Similar Spiritual-Religious Beliefs in Reducing Marital Dissatisfaction with the Mediating role of a Constructive Relationship, Love, and Commitment, Couples' Similar Spiritual-Religious Beliefs and Reducing Marital Dissatisfaction

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Article Type <i>Analytical Review</i> Aurhors Hadi Salimi¹, Moosa Javdan^{*2}, Eghbal Zarei³, Samaneh Najarpourian⁴	Spiritual-religious beliefs can influence marital life because of the norms and discourses it creates. Therefore this study was done aimed to evaluate the role of couples' similar spiritual-religious beliefs in reducing marital dissatisfaction with the mediating role of constructive communication, love and commitment. The method of this study was descriptive and path analysis. Statistical population consisted of all married people in Bandar Abbas city in 2019. The study sample consisted of 310 individuals who were selected by random cluster sampling. The data collection tools were researcher-made Marital Attractions Questionnaire (MAC) and Index of Marital Satisfaction (IMS). Data Analyzing was conducted by Pearson correlation, multiple regression, and path analysis and also SPSS-22 software and Preacher and Hayes macro program. The results of the data analysis showed that the similar spiritual-religious beliefs, constructive communication, love and commitment can explain 75.4% of marital dissatisfaction variance. Similar spiritual-religious beliefs could explain 17.9% of constructive communication variance as well as 25.1% of love variance, but it could not predict commitment. The results of indirect effects also showed that the similar spiritual-religious beliefs had an effect on marital dissatisfaction through constructive communication and love respectively -11.3% and 4.4%. Marital relationship can be directly and indirectly influenced by the couple's spiritual-religious beliefs. Spirituality and religion can enhance couple satisfaction by enhancing the couple relationship as well as increasing love and friendship between them. The results of this study can be an achievement in conducting spiritual-religious interventions in couples' area.
How to cite this article Moosa Javdan, The Role of Couples' Similar Spiritual-Religious Beliefs in Reducing Marital Dissatisfaction with the Mediating role of a Constructive Relationship, Love, and Commitment, Couples' Similar Spiritual-Religious Beliefs and Reducing Marital Dissatisfaction. 2019:3 (5): 1-7	Keywords: Spirituality, Religion, Marital Satisfaction, Relationship, Love, Commitment.

¹Ph.D. Student of Counseling, Faculty of Humanities Sciences, University of Hormozgan, Bandar Abbas, Iran.

²Assistant Professor of Psychology, Faculty of Humanities, University of Hormozgan, Bandar Abbas, Iran

³Associate Professor of Psychology, Faculty of Humanities Sciences, University of Hormozgan, Bandar Abbas, Iran.

⁴Assistant Professor of Counseling, Faculty of Humanities, University of Hormozgan, Bandar Abbas, Iran

*** Correspondence:**

Address: Department of Psychology and Counseling, Faculty of Humanities Sciences, University of Hormozgan, Bandar Abbas, Iran

Phone: +987633711056

email : javdan4920@yahoo.com

Article History

Received: 2020/03/24

Accepted: 2020/06/20

ePublished: 2020/08/11

نقش باورهای معنوی- مذهبی همسان زوج در کاهش نارضایتی زناشویی با میانجیگری رابطه سازنده، عشق و تعهد باورهای معنوی- مذهبی همسان و کاهش نارضایتی زناشویی

هادی سلیمی^۱

دانشجوی دکتری مشاوره، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران.

موسی جوادان^{۲*}

استادیار روان‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران

اقبال زارعی^۳

دانشیار روان‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران.

سمانه نجارپوریان^۴

استادیار مشاوره، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران.

چکیده

باورهای معنوی- مذهبی می‌تواند به دلیل هنجارها و گفتمان‌هایی که ایجاد می‌کند زندگی زناشویی افراد را تحت تأثیر قرار دهد. از این رو مطالعه حاضر باهدف بررسی نقش باورهای معنوی- مذهبی همسان زوج در کاهش نارضایتی زناشویی و با نقش واسطه‌ای ارتباط سازنده، عشق و تعهد انجام شد. روش مطالعه حاضر توصیفی و از نوع تحلیل مسیر بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه افراد متأهل شهر بندرعباس در سال ۹۸ بودند. نمونه مورد مطالعه شامل ۳۱۰ نفر از افراد بود که به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند. از پرسشنامه محقق ساخته جاذبه‌های زناشویی (MAQ) و شاخص رضایت زناشویی (IMS) برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. داده‌ها از طریق همبستگی پیرسون، رگرسیون چندگانه و تحلیل مسیر و نرم‌افزار SPSS-22 و برنامه ماکرو ساخته پریچر و هایز مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان داد که باورهای معنوی-مذهبی همسان، ارتباط سازنده، عشق و تعهد می‌تواند ۷۵/۴ درصد از واریانس نارضایتی زناشویی را تبیین کنند. باورهای معنوی-مذهبی همسان می‌تواند ۱۷/۹ درصد از واریانس ارتباط سازنده و نیز ۳۵/۱ درصد از واریانس عشق را تبیین کند؛ اما توان پیش‌بینی تعهد را نداشت. همچنین نتایج اثرات غیرمستقیم نشان داد که باورهای معنوی-مذهبی همسان از طریق ارتباط سازنده ۱۱/۳- درصد و از طریق عشق ۴/۴- درصد به صورت غیرمستقیم بر روی نارضایتی زناشویی اثر دارد. از مهمترین نتایج این پژوهش می‌توان به این نکته اشاره کرد که رابطه زناشویی می‌تواند به صورت مستقیم و غیرمستقیم تحت تأثیر باورهای معنوی-مذهبی زوج باشد. و معنویت و مذهب می‌تواند با تقویت رابطه بین زوج و نیز افزایش عشق و دوستی بین آن‌ها موجب افزایش رضایتمندی زوج شوند. نتایج این پژوهش می‌تواند دستاوردی در جهت اجرای مداخلات معنوی-مذهبی در حیطه زوج باشد.

واژه‌های کلیدی: معنویت، مذهب، رضایت زناشویی، ارتباط، عشق، تعهد.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱/۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۴/۳۱

*نویسنده مسئول: javdan4920@yahoo.com

مقدمه

ازدواج نهادی اجتماعی است که در لوای آن مرد و زن از طریق تعهدی قانونی، مذهبی و اخلاقی تصمیم می‌گیرند تا به عنوان زن و شوهر در کنار هم بمانند و باهم زندگی کنند.^(۱) اما زندگی زناشویی گاهی آن‌طور که زن و مرد می‌خواهند پیش نمی‌رود و زوج گرفتار مشکلاتی می‌شوند. با افزایش مشکلات زناشویی، رضایت زوج از ازدواجشان کاهش پیدا می‌کند و بقای رابطه تهدید می‌شود. رضایتمندی یک ویژگی و احساس فردی است و به شیوه‌ای که افراد ازدواجشان را ارزشیابی می‌کنند اشاره دارد. رضایت زناشویی به عنوان عملکردی از مقایسه بین انتظارات و خواسته‌های زناشویی (marital expectations) با نتایج و

دستاوردهای زناشویی (marital outcome) در نظر گرفته می‌شود.^(۲)

کاهش رضایتمندی زناشویی می‌تواند ناشی از عوامل مختلفی باشد. بر اساس پژوهش‌های انجام شده، در میان عوامل مختلف تأثیرگذار بر رابطه زناشویی، ارتباط (communication)، عشق (love) و تعهد (commitment) به نظر می‌رسد که سهم بیشتری در مقایسه با عوامل دیگر دارند.^(۳-۴) در این میان، پژوهش‌هایی که عمدتاً بر روی عوامل مؤثر بر رابطه زناشویی پرداخته‌اند، تقریباً به این سه عامل ذکر شده اشاره کرده‌اند.^(۵-۱۳) بنابراین فرض ما بر این است که تقویت این سه عامل می‌تواند با رضایت بیشتر از رابطه همراه باشد و کاهش آن با افزایش مشکلات و نیز احتمال طلاق همراه باشد؛ طلاقی که متأسفانه در جامعه ما رو به افزایش است. در فاصله ۱۰ سال، از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۶ نرخ طلاق ۸/۴ به ۳/۴ رسیده است؛ به این صورت که تقریباً از هر ۸ ازدواج یک طلاق در سال ۱۳۸۶، نرخ آن به میزان از هر ۳ ازدواج یک طلاق در سال ۱۳۹۶ رسیده است.^(۱۴) بنابراین مسأله این است که کشور ما از چه ظرفیت‌هایی برخوردار است که می‌توان با استفاده از آن بر ارتباط بین زوج، عشق و تعهد آنان کار کرد تا با کاهش نارضایتمندی آنان، موجبات کاهش طلاق را فراهم کرد؟

Kazempur و Rezaei در مطالعه‌ای بیان می‌کنند که ایران کشوری مذهبی است و مذهب نه صرفاً یک نهاد اجتماعی (social institution)، بلکه یک منبع فرهنگی (cultural resource) است (۱۵). بنابراین باورها و اعمال مذهبی، و در کنار آن معنویت که جهت و هدف مشترکی دارند می‌توانند چارچوب مناسب و پرقدردی برای مداخلات زناشویی فراهم آورند. از معنویت و مذهب تعاریف مختلفی ارائه شده است. Griffith و Griffith بیان می‌کنند که دین تدوین فرهنگی استعاره‌های مهم معنوی، روایات، اعتقاد، آیین‌ها، آداب و رسوم و اشکال اجتماعی است که روش‌هایی برای دستیابی به معنویت ارائه می‌دهد که اغلب در رابطه با خدای آن مذهب بیان می‌شود. از طرف دیگر، معنویت تعهدی است برای انتخاب، زمینه اصلی درک و عمل و ارتباط شخص با هر آنچه که هست. با این تعهد، فرد تلاش می‌کند تا بر روابط بین خود و افراد دیگر، محیط فیزیکی فرد، میراث و سنن شخصی، بدن خود، اجداد و یک قدرت بالاتر یا خدا متمرکز شود. معنویت، روابط را در مرکز آگاهی قرار می‌دهد، خواه روابط با جهان و افراد دیگر باشد، یا رابطه با خدا یا سایر موجودات غیرمادی باشد.^(۱۶)

مذهب و معنویت، اثرات خاصی روی هنجارها، نگرش‌ها و قواعد خانواده و ازدواج دارد. در اسلام، ازدواج به عنوان یک رویداد مهم و بالارزش زندگی به حساب می‌آید که نشان از تعهد به زندگی است، اما در بین مورمون‌ها (Mormon) چندهمسری به عنوان یک اصل مقدس پذیرفته می‌شود.^(۱۷) از آنجایی که بسیاری از مردم دنیا به وجود خداوند باور دارند و بر این عقیده‌اند که مذهب و معنویت نقش عمده‌ای در زندگی آنان دارد^(۱۸) نباید از تأثیر آن بر زندگی زناشویی غافل شد؛ خصوصاً در کشوری که ظرفیت بسیار بالایی برای آن دارد. پژوهش‌های انجام شده در این زمینه نیز به تأثیر معنویت و مذهب بر رابطه زناشویی صحنه گذاشته‌اند.^(۱۹-۲۰) و تفاوت زوج را در این باورها عامل اختلاف و تعارض عنوان کرده‌اند.^(۲۱-۲۲) به عبارتی، تفاوت زوج در باور و اعمال معنوی-مذهبی به دلیل سازوکارهای متفاوتی که ایجاد می‌کند ممکن است باعث اختلاف بین آن‌ها شود^(۱۸). باور و اعمال معنوی مذهبی می‌توانند ظرفیت روانی افراد را در برابر چالش‌های زندگی بالا برده و موجب افزایش سلامت روان آن‌ها شود و باعث شود که افراد با یک چشم‌انداز متفاوتی به امور نگاه کنند.^(۲۳-۲۵)

بنابراین با توجه به مطالب و پژوهش‌های عنوان‌شده، ضروری است از ظرفیت‌های داخلی کشور در جهت کاهش طلاق بهره برد. از آنجایی که معنویت و مذهب می‌تواند در این زمینه نقش اساسی داشته باشند، پژوهش حاضر باهدف بررسی نقش وجود باورهای معنوی- مذهبی همسان زوج در کاهش ناراضی زناشویی آنان با میانجیگری ارتباط سازنده، عشق و تعهد انجام شد.

مواد و روش‌ها

روش پژوهش توصیفی و از نوع تحلیل مسیر بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی افراد متأهل شهر بندرعباس در سال ۱۳۹۸ بودند. به علت عدم در دست داشتن لیست دقیق افراد، از میان جامعه آماری بالغ بر ۴۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی به ابزارهای پژوهش پاسخ دادند که به علت عدم پاسخ‌گویی کامل و دقت در آن و نیز حذف داده‌های پرت، درنهایت تحلیل روی ۳۱۰ نفر انجام شد. از آنجایی که حداقل حجم نمونه برای تحلیل مسیر ۲۰۰ عنوان‌شده (۲۶) تحلیل روی این تعداد آزمودنی قابل‌قبول به نظر می‌رسد. معیارهای ورود به پژوهش شامل تأهل داشتن، داشتن حداقل یک سال تجربه زندگی مشترک و معیار خروج نیز شامل عدم پاسخ‌گویی دقیق و انجام ناقص ابزارهای پژوهش بود. روش گردآوری داده‌ها نیز به این صورت بود که پس از تأیید موضوع و دریافت مجوزهای لازم، با بیان محرمانگی اطلاعات و داوطلبانه بودن شرکت در پژوهش، ابزار پژوهش در اختیار شرکت‌کنندگان قرار داده شد و پس از پاسخ‌گویی ابزارهای پژوهش جمع‌آوری، غربالگری و تحلیل شدند.

پرسشنامه جاذبه‌های زناشویی (Marital Attractions Questionnaire; MAQ): به‌منظور سنجش باورهای معنوی-مذهبی همسان، ارتباط سازنده، عشق و تعهد از پرسشنامه محقق ساخته جاذبه‌های زناشویی استفاده شد. این پرسشنامه در راستای انجام رساله دکتری مشاوره در دانشگاه هرمزگان طراحی‌شده است. نحوه ساخت این پرسشنامه به این صورت بود که پس از انجام مصاحبه با ۱۵ فرد متأهل دارای ازدواج رضایت‌مند پایدار و ۹ فرد مطلقه و نیز بررسی ادبیات موجود، مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با ازدواج‌های رضایت‌مند شناسایی و برای آن پرسشنامه طراحی شد. این پرسشنامه به سنجش ۱۳ بعد زناشویی می‌پردازد که در این پژوهش از ۴ بعد باورهای معنوی-مذهبی همسان (۲ سؤال)، ارتباط سازنده (۱۸ سؤال)، عشق (۴ سؤال) و تعهد (۳ سؤال) استفاده شد. نمره‌گذاری این پرسشنامه در طیف لیکرتی ۵ درجه از کاملاً مخالفم (امتیاز صفر) تا کاملاً موافقم (امتیاز ۴) قرار دارد و نمرات بالاتر به معنای همسانی بیشتر در داشتن باورهای مذهبی-معنوی مشترک، ارتباط سازنده‌تر، عشق و دوست داشتن بیشتر و

تعهد بالاتر است. در بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی، روایی محتوایی این پرسشنامه توسط برخی از اساتید و دانشجویان دکتری مشاوره و روان‌شناسی دانشگاه هرمزگان تأیید شد. تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی نیز سازه‌ها و گویه‌های هر بعد را شناسایی و تأیید کردند. همچنین بررسی مربوط به روایی تمیزی نشان داد که این پرسشنامه به‌خوبی می‌تواند بین دو گروه بهنجار و بالینی تفاوت قائل شود. ضریب آلفای کرونباخ نیز نشان داد که میزان آن برای باورهای معنوی-مذهبی همسان ۰/۸۰، ارتباط سازنده ۰/۹۶، عشق و دوست‌داشتن ۰/۹۲ و تعهد ۰/۹۰ بود که نشان از روایی و اعتبار مناسب این ابزار بود.

شاخص رضایت زناشویی (Index of Marital Satisfaction; IMS): شاخص رضایت زناشویی توسط Hudson و Cheung (۲۷) ساخته شد. این پرسشنامه یک ابزار ۲۵ سؤالی است که برای اندازه‌گیری میزان شدت یا دامنه مشکلات زن و شوهر در رابطه زناشویی تهیه‌شده است. نحوه نمره‌گذاری این پرسشنامه لیکرتی ۷ درجه‌ای از هیچ‌گاه (۱ نمره) تا همیشه (۷ نمره) است و نمرات بالاتر به معنای رضایت کمتر و رابطه نابسامان‌تر است. این شاخص دارای دو نمره برش است. اولین نمره برش (± 5) است که نمرات کمتر از آن نشانه عدم مشکلات مهم بالینی رابطه یا درواقع نشانه رضایت زناشویی است. نمرات بیشتر از ۳۰ دلالت بر وجود مشکلات بالینی قابل‌ملاحظه است. دومین نمره برش ۷۰ است. نمرات بالاتر از ۷۰ تقریباً همیشه نشانه آن است که مراجع در رابطه زناشویی مشکل دارد و خیلی از این رابطه راضی نیست. این شاخص با داشتن روایی محتوایی مناسب و ضریب آلفای ۰/۹۶ از استانداردهای خوبی برخوردار است (۲۸). میزان ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه در پژوهش حاضر ۰/۹۷ به دست آمد. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، در سطح توصیفی از میانگین و انحراف استاندارد و در سطح استنباطی از آزمون همبستگی پیرسون، رگرسیون چندگانه هم‌زمان و تحلیل مسیر استفاده شد. داده‌ها توسط نرم‌افزار SPSS-22 و نیز روش خودگردان سازی (Bootstrapping) در برنامه Macro ساخته Preacher و Hayes (۲۹) استفاده شد.

یافته‌ها

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، ۲۴۵ زن (۷۹ درصد) و ۶۵ مرد (۲۱ درصد) در پژوهش حاضر مشارکت داشتند. طول ازدواج عمده افراد بین ۱ تا ۵ سال (۴۰/۶ درصد) بود و تعداد ۱۳۰ نفر (۴۱/۹ درصد) بدون فرزند و حدود ۱۸۰ نفر (۵۸/۱ درصد) دارای فرزند بودند.

جدول ۱: نتایج شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین	بیشترین
ناراضی زناشویی	۵۸/۵۰	۳۰/۱۴	۲۵	۱۳۹
باورهای معنوی- مذهبی همسان	۶/۱۲	۲/۰۰۷	۰	۸
ارتباط سازنده	۵۴/۶۹	۱۵/۰۸	۱۳	۷۲
عشق	۱۱/۹۸	۴/۰۸	۰	۱۶
تعهد	۱۰/۲۷	۲/۴۴	۰	۱۲

جدول فوق نتایج میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۲: نتایج همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵
۱. نارضایتی زناشویی	۱				
۲. باورهای معنوی-مذهبی همسان	-.۰/۲۳۹**	۱			
۳. ارتباط سازنده	-.۰/۸۴۲**	۰/۱۷۹**	۱		
۴. عشق	-.۰/۶۴۰**	۰/۳۵۱**	۰/۶۰۰**	۱	
۵. تعهد	-.۰/۶۰۶**	۰/۰۸۲	۰/۵۹۶**	۰/۴۲۹**	۱

(p < .۰/۰۵)* (p < .۰/۰۱)**

باورهای معنوی-مذهبی همسان با ارتباط سازنده و عشق به میزان ۰/۱۷۹ و ۰/۲۵۱ رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($p < .۰/۰۵$)؛ اما با تعهد رابطه معناداری وجود ندارد ($p > .۰/۰۵$).

بر اساس نتایج جدول فوق، بین نارضایتی زناشویی با باورهای معنوی-مذهبی همسان، ارتباط سازنده، عشق و تعهد به ترتیب به میزان ۰/۲۳۹، ۰/۸۴۲، ۰/۶۴۰ و ۰/۶۰۶ رابطه منفی و معناداری وجود دارد ($p < .۰/۰۱$). همچنین نتایج نشان داد که بین

جدول ۳: نتایج ضرایب اثرات مستقیم بین متغیرهای مستقل بر متغیرهای وابسته

مسیر	اثر مستقیم	سطح معناداری
باورهای معنوی-مذهبی همسان بر نارضایتی زناشویی	-.۰/۰۶۹	۰/۰۲۰
ارتباط سازنده بر نارضایتی زناشویی	-.۰/۰۶۳۷	۰/۰۰۱
عشق بر نارضایتی زناشویی	-.۰/۰۱۷۸	۰/۰۰۱
تعهد بر نارضایتی زناشویی	-.۰/۰۱۴۵	۰/۰۰۱
باورهای معنوی-مذهبی همسان، ارتباط سازنده، عشق و تعهد بر نارضایتی زناشویی	۰/۷۵۴	۰/۰۰۱
باورهای معنوی-مذهبی بر ارتباط سازنده	۰/۱۷۹	۰/۰۰۲
باورهای معنوی-مذهبی بر عشق	۰/۲۵۱	۰/۰۰۱
باورهای معنوی-مذهبی بر تعهد	۰/۰۸۲	۰/۱۵۱

دارند ($p < .۰/۰۵$). همچنین نتایج نشان می‌دهد که باورهای معنوی-مذهبی همسان با میزان ۰/۱۷۹ و ۰/۲۵۱ به ترتیب بر روی ارتباط سازنده و عشق اثر دارد ($p < .۰/۰۵$) اما بر روی تعهد اثر معناداری ندارد ($p > .۰/۰۵$).

جدول فوق نتایج ضرایب مستقیم متغیرهای مستقل بر متغیرهای وابسته را نشان می‌دهد. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، باورهای معنوی-مذهبی همسان با میزان ۰/۰۶۹، ارتباط سازنده با میزان ۰/۰۶۳۷، عشق با میزان ۰/۰۱۷۸ و تعهد با میزان ۰/۰۱۴۵ و در مجموع با میزان ۰/۷۵۴ اثر معناداری بر روی نارضایتی زناشویی

جدول ۴: نتایج ضرایب اثرات غیرمستقیم

مسیر	اثر	بوت	حد پایین	حد بالا
باورهای معنوی-مذهبی با میانجیگری ارتباط سازنده	-.۰/۱۱۳	۰/۰۳۹	-.۰/۱۹۷	-.۰/۰۳۹
باورهای معنوی-مذهبی با میانجیگری عشق	-.۰/۰۴۴	۰/۰۱۴	-.۰/۰۷۷	-.۰/۰۲۱
باورهای معنوی-مذهبی با میانجیگری تعهد	-.۰/۰۱۱	۰/۰۰۷	-.۰/۰۲۸	۰/۰۰۰۹
اثر غیرمستقیم کل	-.۰/۱۷۰	۰/۰۴۵	-.۰/۲۶۱	-.۰/۰۷۸

باورهای معنوی-مذهبی همسان، ارتباط سازنده، عشق و تعهد بین زوج می‌توان شاهد کاهش نارضایتی زناشویی بین زوج بود. این نتیجه با نتایج برخی از پژوهش‌ها همسو است (David و Stafford ۲۰۱۳). معنوی-مذهبی می‌تواند پیش‌بینی کننده رضایت زناشویی باشد (۲۰). معنویت و مذهب با وجود تفاوت‌هایی که برای آن می‌شمارند اما مرز کم‌رنگی دارند و هر دو هدف یکسانی را طی می‌کنند. این دو بعد مهم انسانی می‌تواند باورها، نگرش‌ها و رفتارهای انسان را به ازدواج شکل دهد (۱۷) و باعث شوند تا زوج در برابر مشکلات زندگی با هم متحد شوند و با مدد جستن از خداوند در برابر مشکلات زناشویی مقابله کنند. وجود باورهای و اعمال معنوی-مذهبی و شباهت آن بین زن و مرد، نه تنها در انتخاب همسر تأثیر دارند (۳۰) بلکه در مسیر زندگی مشترک می‌تواند موجب غنای رابطه زناشویی شوند (۳۱). این ویژگی باعث می‌شود که زوج در برابر مشکلات زندگی تسلیم نشوند و رابطه زناشویی خود را از

در روش خودگردان‌سازی در برنامه Macro، اندازه اثر زمانی معنادار نیست که صفر بین حد پایین و حد بالا قرار بگیرد. از این‌رو، از آنجایی که در ارتباط سازنده و عشق، صفر بین حد بالا و پایین قرار نمی‌گیرد باورهای معنوی-مذهبی همسان بین زوج با میانجیگری ارتباط سازنده به میزان ۰/۱۱۳ و با میانجیگری عشق به میزان ۰/۰۴۴ به صورت غیرمستقیم بر نارضایتی زناشویی اثر دارد؛ اما با میانجیگری تعهد اثر معناداری بر نارضایتی زناشویی ندارد.

بحث

پژوهش حاضر باهدف بررسی نقش وجود باورهای معنوی-مذهبی همسان در پیش‌بینی نارضایتی زناشویی و با میانجیگری ارتباط سازنده، عشق و تعهد انجام شد. نتایج اثرات مستقیم نشان داد که باورهای معنوی-مذهبی همسان، ارتباط سازنده، عشق و تعهد اثر معناداری در پیش‌بینی نارضایتی زناشویی دارند. به عبارتی با افزایش

(beliefs)، رشد و ترویج ارزش‌های اخلاقی و باور به وجود خداوند به‌عنوان منبعی نیرومند در جهت کمک به زندگی زناشویی می‌تواند موجبات رضایت زناشویی را تأمین کند^(۴۰). می‌توان گفت به دلیل ارزش‌هایی که معنویت و مذهب با خود به همراه دارد، زوج تشویق می‌شوند تا با حفظ آرامش به گفتگو با همسر بپردازند، نظرات همدیگر را جویا شوند، همدیگر را تحقیر و سرزنش نکنند و بتوانند به همسر عشق بورزند. چنین شرایطی می‌تواند به افزایش رابطه سازنده و عشق و در نتیجه کاهش مشکلات و ناراضیاتی زناشویی بینجامد.

نتایج دیگر پژوهش نشان داد که باورهای معنوی-مذهبی همسان در بین زوج نمی‌تواند به‌صورت غیرمستقیم و از طریق تعهد، ناراضیاتی زناشویی را پیش‌بینی نماید. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت ممکن است استفاده ابزاری از باورهای مذهبی تأثیر مثبتی بر روی تعهد نداشته باشد. برخی افراد ممکن است به علت تفکرات نوع‌دوستانه با دیگران رابطه برقرار کنند و تعهدشان به ازدواج کم شود. برای مثال ممکن است که فرد متأهلی باهدف کمک به زنی که از نظر مالی ضعیف است او را به عقد موقت یا حتی دائم خود دریاورد که این حالت تعهد وی به ازدواج اول را تضعیف می‌کند. Isanejad و Bagheri در پژوهشی نشان دادند که باورهای مذهبی می‌تواند به‌عنوان توجیه‌کننده خیانت و درگیری در چندین رابطه باشد. افراد ممکن است با تأکید بر بخشی از آموزه‌های دین مجوز داشتن چندین رابطه را برای خود صادر کنند و از این‌رو نتوانند تعهد خود را به همسر حفظ کنند^(۴۱). بنابراین برداشت نادرست و تحریف‌شده از معنویت و مذهب می‌تواند تأثیرات منفی بر رابطه داشته باشد.

نتیجه‌گیری

این پژوهش نشان داد که باورهای معنوی-مذهبی همسان در بین زن و شوهر می‌تواند به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم و از طریق ایجاد ارتباطی سازنده و نیز افزایش عشق ناراضیاتی زناشویی را کاهش دهد. نتایج دیگر این پژوهش حاکی از اثرات معنادار ارتباط سازنده، عشق و تعهد بر روی کاهش ناراضیاتی زناشویی بود. به طور کلی نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که باورهای معنوی-مذهبی قدرت زیادی در غنی‌بخشی روابط زناشویی دارند.

پیشنهادات

با توجه به نتایج پژوهش و نیز بافت مذهبی کشور، توصیه می‌شود که روان‌شناسان و مشاوران خانواده و نیز روحانیون با تکیه بر بعد معنوی و مذهبی مردم، سعی در استفاده از مداخلات معنوی مذهبی در جهت کارآمد ساختن ارتباطات زوج و نیز افزایش عشق و محبت در بین آنان باشند تا شاهد کاهش مشکلات و ناراضیاتی زوج باشیم. به‌هرحال این پژوهش خالی از محدودیت نیست و ممکن است سوگیری‌های موجود در پاسخ‌گویی به ابزارهای پژوهش و نیز تأثیرات برخی از متغیرهای مزاحم تعمیم نتایج را با محدودیت مواجه سازد. باین‌حال امید است که در مداخلات زوج و خانواده‌درمانی استفاده از ظرفیت‌های معنوی و مذهبی مورد هدف قرار گیرد.

حمایت مالی

این پژوهش بدون هر گونه حمایت مالی به انجام رسیده است.

ملاحظات اخلاقی

این مقاله برگرفته‌شده از رساله دکتری مشاوره در دانشگاه هرمزگان است و در قسمت ابتدایی و آماده‌سازی پژوهش، کلیه

گزند مشکلات و عامل‌های تنش‌زای زندگی حفظ کنند و در نتیجه رضایت خود را از رابطه بالا ببرند^(۴۲). ارتباط سازنده، عشق و تعهد پایه و اساس رابطه زناشویی را شکل می‌دهد و می‌توان گفت که رابطه زناشویی بدون وجود این سه بعد وجود ندارد یا حتی کم‌رنگ بودن یکی از این سه بعد می‌تواند رابطه زناشویی را با مشکلات زیادی مواجه کند و باعث اضمحلال آن شود. ارتباط آن‌قدر بعد مهمی در رابطه زناشویی است که گاهی مشکلات زناشویی به‌عنوان مشکلات ارتباطی مطرح می‌شود. وقتی زوج ارتباط سازنده‌ای با هم برقرار کنند به‌نوبت یکی حرف می‌زند و دیگری خوب گوش می‌کند و در چنین ارتباطی ارائه و دریافت اطلاعات تقریباً روشن و بدون سوگیری است^(۴۳). وقتی ارتباط سازنده باشد، نیازها، خواسته‌ها احساسات و هیجانات به‌درستی ردوبدل می‌شود و زوج سعی می‌کنند تا بدون سرزنش، تحقیر، طرد کردن، دستور دادن و امر و نهی کردن همدیگر را درک کنند و به خواسته‌های دیگری رسیدگی کنند^(۴۴، ۴۳). چنین حالتی باعث می‌شود که زوج بتوانند مشکلات زناشویی خود را مدیریت و حل‌وفصل کنند. چنین ارتباطی می‌تواند به‌صورت چرخشی عشق و تعهد را نیز رشد دهد. افرادی که نسبت به همسر خود عشق دارند از وی بیشتر حمایت می‌کنند، بیشتر سعی می‌کنند همسر خود را خوشحال کنند، کمتر دست به خیانت می‌زنند و حتی زمانی که همسرشان خیانت می‌کند احتمال بیشتری دارد تا وی را ببخشند^(۴۵، ۴۶). تعهد نیز در روابط عاشقانه موج می‌زند و می‌تواند سپری در برابر مشکلات زناشویی باشد. Cao و همکاران نشان دادند که تعهد زن و شوهر می‌تواند کیفیت رابطه زناشویی را بالا ببرد^(۴۷). درواقع ارتباط سازنده، عشق و تعهد باعث می‌شود که زوج به‌عنوان یک تیم و کاملاً متحد عمل کنند و بتوانند با ایجاد فضای امن و بسج کردن نیروهای خود به‌خوبی مشکلات زناشویی را مدیریت کنند و رضایت خود را از ازدواج بالا ببرند.

نتایج دیگر این پژوهش نشان داد که باورهای معنوی-مذهبی همسان در بین زوج می‌تواند به‌صورت غیرمستقیم و از طریق ارتباط سازنده و عشق باعث کاهش ناراضیاتی زناشویی شود. درواقع این نتیجه بیانگر این است که باورهای معنوی-مذهبی همسان در بین زوج باعث می‌شود که آن‌ها ارتباط سازنده‌تری برقرار کنند و عشقشان به همدیگر افزایش یابد و این حالت باعث افزایش آن‌ها از ازدواجشان شود. Hünler و Gençöz نشان دادند که مذهب می‌تواند باعث افزایش رضایت زناشویی شود^(۴۸). Perry در پژوهش خود نشان داد که باورهای معنوی-مذهبی نقش پررنگی در رابطه زناشویی و نتایج آن دارد و می‌تواند باعث افزایش کیفیت رابطه زناشویی شود و اگر بین زوج اختلافی در زمینه باورهای مذهبی باشد رابطه دچار تنش می‌شود^(۴۹).

باورها و اعمال معنوی-مذهبی در بین زوج به آن‌ها یک شخصیتی می‌دهد که بر اساس آن، زوج رابطه را نه یک رابطه قراردادی و حقوقی؛ بلکه به‌عنوان یک امر الهی و مقدس بشمارند و در برابر فروپاشی آن به‌شدت مقابله کنند. چنین حالتی باعث می‌شود که آن‌ها بتوانند در جهت حل مشکل رابطه سازنده‌ای برقرار کنند. درواقع ترویج ارزش‌های اخلاقی، قداست ازدواج و همسر دوستی و تکریم همسر باعث می‌شود که زوج تعاملات مثبتی ایجاد کنند و نیز بتوانند به همدیگر عشق بورزند^(۴۹، ۴۸). Marks در پژوهش خود نشان می‌دهد که مذهب از طریق ترغیب و تشویق‌های روحانیت (influence of clergy)، خدمات و کمک‌های جامعه دینی، تأثیرات برخاسته از نماز و دعا، حس پیوند و انسجام ناشی از انجام مشترک مناسک و اعمال مذهبی، تقویت حس وفاداری و اعتماد و بخشندگی، مذموم دانستن طلاق (anti-divorce)

Factors Affecting the Stability and Satisfaction of the Relationship: A Review Study. J Educ Community Health. 2019;6(3):183-192 (Persian)

9. Kaslow FW, Hammerschmidt H. Long term "good" marriages: The seemingly essential ingredients. Journal of Couples Therapy. 1993; 3(2-3):15-38.

10. Lauer RH, Lauer JC, Kerr ST. The long-term marriage: Perceptions of stability and satisfaction. The International Journal of Aging and Human Development. 1990;31(3):189-95.

11. Fenell DL. Characteristics of long-term first marriages. Journal of Mental Health Counseling. 1993;15(4):446-460.

12. Phillips TM, Wilmoth JD, Marks LD. Challenges and conflicts... strengths and supports: A study of enduring African American marriages. Journal of Black Studies. 2012;43(8):936-52.

13. Koraei A, Khojasteh Mehr R, Sodani M, Aslani Kh. Identification of the factors contributing to satisfying stable marriages in women. Journal of Family Counseling & Psychotherapy. 2017;6(2):129-164. (Persian).

14. Civil registration website. Marriage and divorce statistics. 2019. Available at: www.sabteahval.ir (Persian)

15. Kazemipur A, Rezaei A. Religious life under theocracy: The case of Iran. Journal for the Scientific Study of Religion. 2003;42(3):347-61.

16. Griffith JL, Griffith ME, editors. Encountering the sacred in psychotherapy: How to talk with people about their spiritual lives. Guilford Press; 2003 Jul 29.

17. Jacobs C. Exploring religion and spirituality in clinical practice. Smith College Studies in Social Work. 2010;80(2-3):98-120.

18. Hünler OS, Gençöz T. The effect of religiousness on marital satisfaction: Testing the mediator role of marital problem solving between religiousness and marital satisfaction relationship. Contemporary Family Therapy. 2005;27(1):123-36.

19. Lichter DT, Carmalt JH. Religion and marital quality among low-income couples. Social Science Research. 2009;38(1):168-87.

20. David P, Stafford L. A relational approach to religion and spirituality in marriage: The role of couples' religious communication in marital satisfaction. Journal of Family Issues. 2015;36(2):232-49.

21. Petts RJ. Religious homogamy, race/ethnicity, and parents' relationship stability. Sociological Focus. 2016;49(3):163-79.

22. Olson JR, Marshall JP, Goddard HW, Schramm DG. Shared religious beliefs, prayer, and

شرایط و ضوابط اجرای پژوهش مورد تأیید گروه روان‌شناسی و مشاوره، شورای دانشکده علوم انسانی و نیز شورای پژوهشی دانشگاه هرمزگان با کد ۱۴۲۵۰۳۶ قرار گرفته است. همچنین این پژوهش با شماره ۶۲۰/۲۰۸۸/۹۰۳۳ توسط معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری استان هرمزگان مورد تأیید واقع شده و نیز شرایط اجرا را دریافت کرده است. لازم به ذکر است که در تمامی مراحل اجرای پژوهش تمامی اصول اخلاقی مرتبط از جمله محرمانه بودن پرسشنامه‌ها، رضایت آگاهانه شرکت کنندگان در پژوهش و اختیار خروج از پژوهش رعایت شده است.

تضاد منافع

در این پژوهش تضاد منافع وجود ندارد.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند از کلیه شرکت کنندگان در پژوهش و همچنین اساتید و دوستانی که در این پژوهش حمایتگر ما بوده‌اند تشکر و سپاسگزاری به عمل بیاورند.

References

1. Dixon D. Christian spirituality and marital health: A phenomenological study of long-term marriages. A doctoral dissertation in counseling. Liberty University. 2013.
2. Tegegne A, Molla A, Wonde D, Jibat N. Marital Dissatisfaction, Coping Mechanisms, and the Likelihood of Divorce among Selected Districts of Jimma Zone, South Western Ethiopia. Global Journal of Human-Social Science. 2015;15(10):22-30.
3. Lenthall G. Marital satisfaction and marital stability. Journal of Marital and Family Therapy. 1977; 3(4): 25-32.
4. Meeks BS, Hendrick SS, Hendrick C. Communication, love and relationship satisfaction. Journal of Social and Personal Relationships. 1998;15(6):755-73.
5. Schoebi D, Karney BR, Bradbury TN. Stability and change in the first 10 years of marriage: Does commitment confer benefits beyond the effects of satisfaction?. Journal of personality and social psychology. 2012;102(4):729.
6. Sanchez Bravo C, Watty Martinez A. Profiles Using Indicators of Marital Communication, Communication Styles, and Marital Satisfaction in Mexican Couples. Journal of sex & marital therapy. 2017;43(4):361-76.
7. Hoesni SM, Kadir NB, Sulaiman WS, Hafidz SW. Love and marital satisfaction among urban Malays: Comparing three groups length of marriage. Jurnal Psikologi Malaysia. 2016;30(2):32-41.
8. Salimi H, Javdan M, Zarei E, Najarpourian S. The Health of Marital Relationship in the Light of

- expansion opportunities: Effects on relationship satisfaction in long-term couples. *Journal of Social and Personal Relationships*. 2015;32(3):368-85.
35. Crabtree SA, Harris SM, Bell NK, Allen S, Roberts KM. The Roles of Love and Happiness in Divorce Decision Making. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2018;59(8):601-15.
36. Hammock G, Richardson DS. Love attitudes and relationship experience. *The Journal of Social Psychology*. 2011;151(5):608-24.
37. Cao H, Fang X, Fine MA, Ju X, Lan J, Zhou N. Sacrifice, commitment, and marital quality in the early years of Chinese marriage: An actor-partner interdependence moderation model. *Journal of Social and Personal Relationships*. 2017;34(7):1122-44.
38. Perry SL. A match made in heaven? Religion-based marriage decisions, marital quality, and the moderating effects of spouse's religious commitment. *Social Indicators Research*. 2015;123(1):203-25.
39. Dollahite DC, Lambert NM. Forsaking all others: How religious involvement promotes marital fidelity in Christian, Jewish, and Muslim couples. *Review of Religious Research*. 2007;48(3): 290-307.
40. Marks L. How does religion influence marriage? Christian, Jewish, Mormon, and Muslim perspectives. *Marriage & Family Review*. 2005;38(1):85-111.
- Isanejad O, Bagheri A. Phenomenology of strategies of justifying infidelity: Mechanisms to cope with cognitive dissonance of marital infidelity. *Journal of Family Counseling and Psychotherapy*. 2017;6(9):188-207. (Persian).
- forgiveness as predictors of marital satisfaction. *Family Relations*. 2015;64(4):519-33.
23. Salimi H, Kermanshahi F, Haji Alizadeh K, Mehralitabr Firozjaie A. The Relationship between death anxiety and Spirituality Constructs with General Health among Nursing and Midwifery Students. *Health, Spirituality and Medical Ethics*. 2017;4(2):2-8.
24. Behdost P, Kargar K, Ziaaddini Z, Salimi H. The Effectiveness of Spiritual-religious Psychotherapy on Love Trauma Syndrome and Acceptance in Female Students with Love Failure. *Health Spiritual Med Ethics*. 2019;6(2):45-51. (Persian).
25. Bolhari J, Naziri Gh, Zamanian S. Effectiveness of spiritual group therapy in reducing depression, anxiety, and stress of women with breast cancer. *Journal of Women and Society*. 2012;3(1):85-112. (Persian)
26. Habibi A. LISREL practical training. Second edition. Chalus: Pars Moderate Publications, 2012.
27. Cheung PP, Hudson WW. Assessment of marital discord in social work practice: A revalidation of the Index of Marital Satisfaction. *Journal of Social Service Research*. 1982;5(1-2):101-18.
28. Sanaei Zaker B, Alagheband S, Falahati SH, Hooman A. Family and marriage measurement scales. Fourth edition, Tehran: Be'sat, 2017 (Persian)
29. Preacher KJ, Hayes AF. Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior research methods*. 2008;40(3):879-91.
30. Braithwaite SR, Coulson GL, Spjut K, Dickerson W, Beck AR, Dougal K, Debenham C, Jones D. The influence of religion on the partner selection strategies of emerging adults. *Journal of Family Issues*. 2015;36(2):212-31.
31. Khurana K, Joshi A. Marital Satisfaction and Spiritual Personality: A Relational Overview. *Global Journal of Enterprise Information System*. 2017;9(1):29-35.
32. Pace GT, Shafer K, Jensen TM, Larson JH. Stepparenting issues and relationship quality: The role of clear communication. *Journal of Social Work*. 2015;15(1):24-44.
33. McNulty JK, Russell VM. When "negative" behaviors are positive: A contextual analysis of the long-term effects of problem-solving behaviors on changes in relationship satisfaction. *Journal of personality and social psychology*. 2010;98(4):587.
34. Fivecoat HC, Tomlinson JM, Aron A, Caprariello PA. Partner support for individual self-